

Perustoimeentulotuen etuosohjeen muutoksia joulukuussa 2019 liittyen elatustuen muutokseen ja ulkomaalaisten perustoimeentulotukioikeuteen

Kelan perustoimeentulotuen etuosohjeeseen on tehty muutoksia ja päivitetty ohje löytyy [Kela.fi-sivuilta](https://www.kela.fi/sivuilta).

Etuusohjeen muutokset on huomioitu ratkaisuisissa, joita on tehty 20.12.2019 lukien.

Elatustuen muuttuneen määrän huomioiminen 1.1.2020 lukien

1.1.2020 elatustukilain muutoksesta ja elinkustannusindeksin johtuvaa elatustuen nousun 8 eurolla vuoksi ei ohjata lastenvalvojalle uusimaan elatusapupöytäkirjoja.

Perustoimeentulotuen ulkomaalaisten tukioikeutta koskevat keskeisimmät etuosohjemuutokset

Perustoimeentulotuen etuosohje on päivitetty ulkomaalaisten perustoimeentulotukeen liittyvien kysymysten osalta. Muutos perustuu osaltaan korkeimman hallinto-oikeuden päätöksiin KHO 2019:59 ja 2019:62.

Termi vakinainen on korvattu termillä muu kuin tilapäinen. Lisäksi vähintään välttämättömänä tukena myönnettävän tuen sisällöksi on tarkennettu ruoka ja välttämättömät lääkkeet.

Luottamuksensuoja siirtymävaiheessa

Muille kuin uusille asiakkaille annetaan tarvittaessa enintään kolmen kuukauden siirtymäaika esimerkiksi asunnon irtisanomiseksi ja elämäntilanteensa järjestämiseksi.

Etuusohjeen muutokset

Oikeus ja Edellytykset – Edellytykset – Ulkomaalaiset (1.4.2.5)

Etuusohjeen tekstiä on tarkennettu seuraavin osin:

Oleskelun luonteen arvioinnin kriteereitä on muokattu seuraavilta osin:

Asuminen ja oleskelu

- oleskelun kokonaiskesto Suomessa, pidempiaikainen laillinen oleskelu puoltaa oleskelun arvioimista muuksi kuin tilapäiseksi
- viisumilla Suomessa oleskelu puoltaa tilapäistä oleskelua
- hakijan olosuhteista ilmenevä maahantulotarkoitus, Suomessa oleskelun tarkoitettu kesto, tosiasialliset ja objektiivisesti todettavissa olevat edellytykset maassaoloon jatkossa. Esimerkiksi muutto Suomeen avioliiton kautta pysyvässä tarkoituksessa puoltaa osaltaan oleskelun arvioimista muuksi kuin tilapäiseksi.

Hakija, joka on oikeutettu sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain mukaisesti asumisen perusteella asumisperusteisiin etuuksiin, voidaan pääsääntöisesti pitää muuna kuin tilapäisesti Suomessa oleskelevana.

Oikeus ja Edellytykset – Edellytykset – Ulkomaalaiset – Tilapäisesti oleskelevan oikeus välttämättömään ja kiireelliseen toimeentulotukeen (1.4.2.5.1)

Etuusohjeen tekstiä on tarkennettu seuraavin osin:

Kiireellisessä tapauksessa jokaisella kunnassa oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kunnasta yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalihuoltolain mukaiset sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Kunnallisia sosiaalipalveluja on sosiaalihuoltolain perusteella järjestettävä muun muassa asumiseen liittyvään tuen tarpeeseen. Jos henkilön oleskelua Suomessa on pidettävä toimeentulotukilain näkökulmasta tilapäisenä, hänellä on kuitenkin oikeus kiireelliseen ja välttämättömään taloudelliseen tukeen myös perustoimeentulotukena, jos välttämätöntä toimeentuloa ja huolenpitoa ei voida käytännössä muuten taata.

Hakemuksen johdosta tehdään aina tapauskohtainen kokonaisarvio, jossa arvioidaan oleskelun luonnetta ja hakijan tuen tarvetta.

Jos hakemuksesta tai muista käytettävissä olevista tiedoista ei ilmene riittäviä tietoja oleskelun tosiasiallisen luonteen ja tuen tarpeen arvioimiseksi, asiakkaalta pyydetään lisäselvityksiä esimerkiksi maahan saapumisen ja maassaolon tarkoituksesta, oleskelun kestosta sekä muista oleskelun luonnetta kuvaavista kriteereistä sekä ravinnon, välttämättömien lääkkeiden sekä hätämajoituksen tarpeesta.

Jos saatujen selvitysten perusteella arvioidaan, että kyseessä on tilapäinen oleskelu, hakemuksen käsittelyn yhteydessä Kelan toimesta selvitetään tarvittaessa oleskelukunnan sosiaalitoimesta, onko hakijan mahdollista saada kiireellinen ja välttämätön toimeentulonsa ravinnon ja välttämättömien lääkkeiden osalta hakemusta vastaavalle ajalle kunnan toimesta. Tuen tarpeen osalta selvitetään, onko hakijalle myönnetty jo tukea vastaavalle ajalle kyseisiin menoeriin, jos seikka ei ilmene hakemuksesta tai ilmoitettu poikkeaa Kelan käytettävissä olevista kunnan myöntämiskäytännöistä.

Asiakas myös ohjataan aina oleskelukunnan sosiaalitoimeen, jonka kautta voidaan selvittää ja kunnan harkinnan mukaan turvata esimerkiksi hätämajoituksen tai muun huolenpitoa ja toimeentuloa turvaavien sosiaali- tai terveyspalvelujen järjestäminen kunnan toimesta. Jos asiointi tapahtuu lähellä virka-ajan loppua siten, että Kela ei pysty asiakkaan asiaa ratkaisemaan aukioloaikojensa puitteissa, ohjaus tehdään kunnan sosiaalipäivystykseen. Lapsiperheiden osalta yhteys kuntaan tulee ottaa Kelasta aina, jos hakijan majoittuminen on epäselvää tai asiassa herää muu huolta herättävä seikka.

Oikeus ja Edellytykset – Edellytykset – Ulkomaalaiset – Turvapaikanhakijat (1.4.2.5.2)

Vastaanottopalveluiden piirissä turvapaikkaprosessin aikana ennen ensimmäistä oleskelulupaa

Etuusohjeen tekstiä on tarkennettu seuraavin osin:

Vastaanottopalvelujen piirissä olevan turvapaikanhakijan on mahdollista turvata toimeentulonsa ensisijaisen vastaanottopalvelujen avulla eikä perustoimeentulotukeen oikeuttavia menoja näin ollen muodostu. Vastaanottopalvelujen piirissä olevan henkilön maassaolo on lisäksi ennen ensimmäistä oleskelulupaa arvioitava tilapäiseksi ottaen huomioon maassaoloaika, maahan saapumisen peruste ja maassaolon luonne sekä muut oleskelun luonnetta määrittävät kriteerit.

Vastaanottopalvelut lakkaavat eikä henkilöllä ole ensimmäistä oleskelulupaa

Etusohjeen tekstiä on tarkennettu seuraavin osin:

Jos henkilölle tehty maastapoistamispäätös on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi, uuden oleskelulupahakemuksen jättäminen ei tee Suomessa oleskelusta laillista.

Kuten muidenkin asiakkaiden osalta, harkinta asiakkaan tukioikeuden osalta tehdään kuitenkin aina tapauskohtaisesti hakijan yksilöllinen kokonaistilanne arvioiden. Ottaen huomioon tässä yhteydessä henkilön maahan saapumisen peruste, maassaolon luonne, puuttuva oleskelulupa, mahdollinen täytäntöönpanokelpoinen maasta poistamispäätös sekä muut tapauskohtaisesti arviotavat seikat, turvapaikkaa hakeneella henkilöllä ei näissä tilanteissa ole oleskelun luonteesta tehtävän kokonaisarvion perusteella lähtökohtaisesti oikeutta toimeentulotukilain mukaiseen perustoimeentulotukeen sellaisenaan.

Oikeus ja Edellytykset – Edellytykset – Ulkomaalaiset – Jatko-oleskeluluvat (1.4.2.5.4)

Etusohjeen tekstiä on tarkennettu seuraavin osin:

Oleskelun luonteen muuttuessa asiakkaalle annetaan tarvittaessa enintään kolmen kuukauden määräaika asunnon irtisanomiseksi ja elämäntilanteensa järjestämiseksi.

Oikeus ja Edellytykset – Edellytykset – Ulkomaalaiset – EU- ja ETA- kansalaiset (1.4.2.5.5)

EU/ETA- sekä Sveitsin kansalaisten työntekijä-aseman säilyminen ja merkitys suhteessa perustoimeentulotukeen

Etusohjeen tekstiä tarkennettu seuraavin osin:

Jos hakija on EU/ETA-kansalainen, joka ei enää ole työntekijä, oleskelun tilapäisyyttä ei tarvitse tarkemmin selvittää, jos:

- joutuu tilapäisesti työkyvyttömäksi sairauden tai tapaturman vuoksi
- yli vuoden työskenneltyään joutuu tahtomattaan työttömäksi ja on rekisteröitynyt työnhakijaksi TE-toimistossa
- aloittaa ammatillisen koulutuksen, joka liittyy hänen aiempaan työskentelyynsä
- aloittaa muun ammatillisen koulutuksen, jos on tahtomattaan työttömänä
- työntekijä, joka alle vuoden kestäneen määräaikaisen työsuhteen päätyttyä tai kahdentoista ensimmäisen kuukauden aikana joutuu työttömäksi tahtomattaan ja on rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi, säilyttää työntekijästatuksensa kuuden kuukauden ajan.

EU/ETA-kansalaiset sekä Sveitsin kansalaiset työnhakijoina sekä suhde perustoimeentulotukioikeuteen

Etusohjeen tekstiä tarkennettu seuraavasti:

Lähtökohtaisesti oleskelun tosiasiallisen luonteen voidaan työtä hakevan unionikansalaisen osalta katsoa oleskelun peruste ja pituus sekä lähtömaasta mahdollisesti saatu sosiaaliturva huomioiden heti maahan saavuttua huomioiden olevan tilapäistä. Oleskelun luonnetta arvioitaessa myös lähtömaasta mahdollisesti

saatava sosiaaliturva on selvitettävä. Harkinnassa huomioon otetaan vastaavat seikat kuin muidenkin ulkomaalaisten osalta ja lähtömaasta saadut mahdolliset tulot ja etuudet sekä kaikki varallisuus on selvitettävä.

Työelämän ulkopuolella olevat EU/ETA-kansalaiset sekä vastaavat Sveitsin kansalaiset

Etusohjeen tekstiä tarkennettu seuraavasti:

Oleskelun luonteen osalta kokonaisharkinnassa otetaan huomioon oleskelun harkintakriteerit. Poistettu lähtökohtainen oletus siitä, että oleskelun tosiasiallisen luonteen voidaan lähtökohtaisesti katsoa olevan ensimmäisen kolmen kuukauden osalta tosiasiallisesti muuta kuin vakinaista.

Määräytymisperusteet – Menot - Välttämättömän henkilötodistuksen, oleskeluasiakirjan tai matkustusasiakirjan hankintamenot (1.8.9.12)

Etusohjeen tekstiä tarkennettu seuraavasti:

Lisätty esimerkkilistaan esimerkki tilanteesta, jossa ensimmäisen oleskeluluvan hankinnasta syntyvä menoerä voidaan huomioida perustoimeentulotuessa. Esimerkin mukaan avioliiton nojalla puolison luokse Suomeen muuttavan aviopuolison oleskelulupakustannus voidaan huomioida, jos oleskelun luonteen kokonaisarviointissa päädytään siihen, että oleskelu on luonteeltaan muuta kuin tilapäistä.